

ШУЛЬГА Наталія,
д. е. н., професор,
завідувач кафедри банківської справи
Київського національного
торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

E-mail: 2bank2@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2010-5884>

ДРЮК Анна,
здобувач вищої освіти ступеня магістра
кафедри банківської справи
Київського національного
торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

E-mail: anna.driuk@ukr.net

КРЕДИТНА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Уточнено зміст поняття "стресостійкість" банківської системи, введено до наукового обігу новий термін "кредитна стресостійкість" та наведено його тлумачення. Сформульовано критерії та визначено перелік індикаторів оцінювання кредитної стресостійкості вітчизняної банківської системи; запропоновано методичний підхід до оцінки кредитної стресостійкості банківської системи України на основі методу мінімаксної нормалізації та проведено його практичну апробацію. Проаналізовано динаміку інтегрального індексу кредитної стресостійкості банківської системи України та ідентифіковано причини його різких змін. Систематизовано напрямки зміцнення кредитної стресостійкості банківської системи України, заплановані та прийняті НБУ. Запропоновано заходи на рівні банків та регулятора, спрямовані на підвищення рівня кредитної стресостійкості вітчизняної банківської системи.

Ключові слова: кредитна стресостійкість, інтегральний індекс кредитної стресостійкості, метод мінімаксної нормалізації.

Шульга Н., Дрюк А. Кредитная стрессоустойчивость банковской системы Украины. Уточнено содержание понятия "стрессоустойчивость" банковской системы, введен в научный оборот новый термин "кредитная стрессоустойчивость" и приведено его толкование. Сформулированы критерии и определен перечень индикаторов оценивания кредитной стрессоустойчивости отечественной банковской системы, предложен методический подход к оценке кредитной стрессоустойчивости банковской системы Украины на основе метода минимаксной нормализации и проведена его практическая апробация. Проанализирована динамика интегрального индекса кредитной стрессоустойчивости банковской системы Украины и идентифицированы причины его резких изменений. Систематизированы направления укрепления кредитной стрессоустойчивости банковской системы Украины, запланированные и приняты НБУ. Предложены меры на уровне банков и регулятора, направленные на повышение кредитной стрессоустойчивости отечественной банковской системы.

Ключевые слова: кредитная стрессоустойчивость, интегральный индекс кредитной стрессоустойчивости, метод минимаксной нормализации.

Постановка проблеми. Уроки останньої світової фінансової кризи свідчать, що настання високого рівня кредитного ризику зумовлено глобальними і національними дисбалансами як у банківській сфері, так і в економіці загалом, недосконалістю системи регулювання

діяльності банків, відсутністю адекватного інструментарію оцінки їх ризиків та дією інших негативних чинників. З метою недопущення нової хвилі фінансової кризи Базельський комітет прийняв нові рекомендації (Базель III) щодо регулювання та нагляду за діяльністю банків. Унаслідок цього останніми роками архітектура банківського регулювання і нагляду зазнала значних змін на рівні як концепції, так і методології. Це поставило на порядок денний впровадження нових підходів, механізмів та аналітичного інструментарію для забезпечення одночасно збалансованого економічного розвитку і фінансової стабільності в країні. У контексті зазначеного важливим є оцінювання не тільки в цілому стресостійкості банківської системи (БС), але й головної її компоненти – кредитної стресостійкості (КС), а також пошук шляхів її зміцнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу дослідженню передумов, джерел та індикаторів виміру кредитного ризику, методичних підходів до оцінювання ефективності кредитної діяльності банків приділяють такі науковці, як: Ж. Довгань, О. Бикова, В. Коваленко, Л. Примостка, Н. Радова, Ю. Гаркуша Т. Толпежнікова [1–6] та ін.

Результати критичного огляду наукових джерел свідчать, що показники, які характеризують кредитну діяльність банку, розглядаються з позицій: оцінювання ефективності кредитної політики [2], кредитного ризику [3–5] або кредитної діяльності [6]. При цьому найчастіше автори аналізують лише показники кредитного ризику та дохідності кредитного портфеля.

Дослідженню проблеми фінансової стійкості та стресостійкості банківської системи присвячено наукові публікації вітчизняних та зарубіжних учених – Л. Долінського, Д. Першина [7], С. Вольської [8], І. Лінтур [9], Е. Джагітяна [10], Г. Шинасі [11], Дж. Ван ден Енд [12], В. Корбо [13] та ін.

Серед зарубіжних учених найбільш повно спектр показників фінансової стійкості розкрито у праці Дж. Ван ден Енд [12]. Результати аналізу наукових напрацювань вітчизняних учених, присвячених оцінюванню фінансової стійкості банків, свідчать, що здебільшого ними використовується система показників за різним їх набором, що залежить від мети дослідження. Зокрема, Л. Долінський, Д. Першин оцінюють фінансову стійкість банківських установ в аспекті надійності депозитних вкладів [7]. Інший спектр досліджень вітчизняних науковців пов'язаний із систематизацією та характеристикою методів оцінювання фінансової стійкості банків [8; 9].

МВФ та центральні банки різних країн світу розробили власні методики оцінювання фінансової стабільності країни, які різняться між собою переліком показників та їх комбінацією, а також методологією визначення інтегрального індексу фінансової стабільності (ІФС). З'ясовано, що назва та методика розрахунку ІФС суттєво відрізняється

не тільки за країнами, але й у межах однієї країни. Зокрема, в США застосовується декілька індексів фінансового стресу. Наприклад, ІФС Федерального резервного банку Чикаго визначається по 25 показниках, які характеризують стан фондового, банківського та грошового ринків [14]. У той же час, розрахунок ІФС Федерального резервного банку Канзас-Сіті (США) передбачає використання 11 індикаторів, переважна більшість яких відображає стан фондового ринку [15]. Композитний індикатор індексу фінансової стабільності ЄЦБ базується на 15 показниках, які відбивають стан 5 різних сегментів ринку: грошового, фондового (облігацій та акцій), фінансових та нефінансових посередників, валютного ринку [16].

НБУ розробив власну методику розрахунку ІФС, в основу якої покладено 40 показників, що відображують стан різних сегментів фінансового ринку України [17]. Разом з тим, нині відсутні наукові публікації, присвячені проблемі оцінювання кредитної стресостійкості банківської системи на основі відповідного індексу. Необхідність таких досліджень обумовлена кількома обставинами: *по-перше*, кредитний ризик є ключовим чинником небезпеки не тільки для банків України, але й економіки країни; *по-друге*, необхідно постійно здійснювати пошук оптимального балансування між нарощенням економічного потенціалу країни шляхом збільшення обсягів кредитування реального сектора та обмеженням кредитного буму. У зв'язку з цим доречним вбачається оцінювання рівня кредитної стресостійкості як окремих банків, так і банківської системи в цілому, за результатами якого мають розроблятися превентивні заходи запобігання виникненню кризових явищ. Зазначене визначає актуальність цієї наукової праці.

Метою дослідження є розкриття теоретико-методологічних положень оцінювання кредитної стресостійкості банківської системи та визначення напрямків її зміцнення.

Матеріали та методи. Теоретичною та методологічною базою дослідження є наукові напрацювання зарубіжних та вітчизняних учених, присвячених оцінюванню стресостійкості банківської системи та кредитної діяльності банків. У процесі дослідження використано сукупність наукових підходів та методів: аналізу, синтезу, порівняльного, мінімаксної нормалізації.

Результати дослідження. Вперше поняття "стресостійкість" з'явилося в VIII ст. до н. е. і використовувалось у сфері медицини, зокрема психології, з точки зору якої вона розглядається як системна динамічна характеристика, що визначає здатність людини протистояти стресовій дії або долати численні стресогенні ситуації, активно перетворюючи їх або пристосовуючись до них без шкоди для свого здоров'я і якості виконуваної діяльності [18]. З економічної точки зору, термін "стресостійкість банківського сектора" став активно вживатися під час світової фінансової кризи 2008 р., однак так і залишився не до кінця дослідженим.

Огляд наукових джерел виявив лише поодинокі згадування про термін "стресостійкість банківського сектора". Зокрема, Е. Джигитяна під "стресостійкістю банківського сектора" розуміє здатність банків до здійснення функцій фінансового посередництва (включаючи отримання прибутку і забезпечення збалансованої діяльності) незалежно від зовнішніх шоків і тривалої економічної нестабільності (значного погіршення ключових параметрів макроекономічного середовища, посилення безробіття, негативної динаміки фінансових ринків тощо) [10]. Зустрічаються публікації, присвячені дослідженню дотичних понять, зокрема Д. Хоружий розглядає кризогенність (зворотне поняття стресостійкості банківської системи) як накопичення зовнішніх суперечностей, диспропорцій, деструктивних явищ і процесів до такого рівня, який перевищує адаптивні можливості банківського сектора, порушує стійкість його розвитку і рівновагу – у результаті виникає суттєвий негативний ефект для банківської системи та економіки загалом [19].

Поняття "стресостійкість банківської системи", на перший погляд, асоціюється з термінами "фінансова стійкість", "стабільність банківської системи". Часто поняття "стабільність" і "стійкість" отожднюють. Незважаючи на їх схожість, вони все ж є різними. *Стабільність* передбачає наявність певного терміну функціонування банку і пов'язану з ним динаміку його розвитку. Банк, що стабільно розвивається, ніколи не матиме різких підйомів чи спадів. У свою чергу, *стійкість* – це здатність банку протистояти внутрішнім та зовнішнім дестабілізуючим чинникам впливу. Стійкість є однією зі складових, що забезпечує стабільність банку [9].

Базуючись на існуючих та власних напрацюваннях, пропонуємо *стресостійкість банківської системи* тлумачити як здатність системи виконувати свої функції та завдання в повному обсягу, підтримуючи при цьому якісне її функціонування, своєчасно реагувати на посилення економічних дисбалансів, волатильності цін на товарних і фінансових ринках, а також дії інших негативних чинників. Такий підхід є спробою зосередити увагу саме на *своєчасності реагування* банківської системи на появу деструктивних змін, забезпечуючи при цьому повноцінне виконання своїх функцій та завдань. Враховуючи той факт, що основною причиною розгортання світової фінансової кризи був "кредитний бум", важливо провести дослідження стресостійкості банків саме у сфері кредитної діяльності. У зв'язку з цим доцільно ввести до наукового обігу новий термін "*кредитна стресостійкість банківської системи*" (КСБС), під якою розуміється: здатність банківської системи своєчасно адаптуватися до зовнішніх викликів і протистояти кредитним шокам, при цьому не порушуючи кредитну функцію; досягнення узгодження обсягів кредитування домогосподарств і реального сектора економіки з темпами економічного зростання країни; забезпечення допустимого рівня кредитного ризику, прийнятної прибутковості та достатнього ресурсного покриття кредитної діяльності.

З огляду на зазначене тлумачення, сформулюємо основні критерії оцінювання кредитної стресостійкості банківської системи: масштаби кредитної діяльності, ризиковість, прибутковість, ступінь ресурсного покриття.

Оцінити рівень КСБС України доцільно за допомогою відповідного інтегрального індексу (ІКСБС), при розрахунку якого в межах кожного критерію визначено перелік показників, що характеризують, з одного боку, фінансову стійкість БС України, а з іншого – кредитну діяльність банків. До складу авторської методики увійшли 13 показників, 5 з яких використовуються НБУ при визначенні ІФС.

Слід зазначити, що розрахунок ІФС базується на 40 індикаторах, сім з яких пов'язані з кредитною діяльністю банків, а саме: співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів та капіталу; співвідношення недіючих кредитів та сукупних валових кредитів; спред між ставками за кредитами та депозитами (базисні пункти); співвідношення депозитів клієнтів та сукупних валових кредитів (крім міжбанківських); співвідношення кредитів в іноземній валюті та сукупних валових кредитів, співвідношення кредитів за секторами економіки та сукупних валових кредитів; співвідношення кредитів за географічним розподілом та сукупних валових кредитів [17]. Із цього переліку до авторської методики не увійшли два останні показники, оскільки конкретний перелік кредитів за видами економічної діяльності та/або географічними регіонами визначається кожним банком на рівні деталізації відповідно до його бізнес-моделі, кредитну ж стресостійкість у цьому дослідженні визначаємо в цілому по банківській системі України.

Відповідно до запропонованої методики спектр показників, що враховані при визначенні ІКСБС, згруповано за критеріями у такий спосіб:

масштаб кредитної діяльності: обсяг кредитного портфеля банків до ВВП – кредитна глибина; частка кредитного портфеля банків у валюті їх балансу; обсяг реального кредитного портфеля, тобто вираженого в доларовому еквіваленті;

прибутковість кредитної діяльності: співвідношення процентного прибутку та загального обсягу кредитного портфеля – характеризує його рентабельність; чистого спреду між ставками за кредитами і депозитами – можливості банку щодо покриття витрат по залученню депозитів, доходами від наданих кредитів; спред між ставкою за кредитами клієнтам та ставкою МБК (овернайт). Введення останнього показника обумовлено тим, що він є надзвичайно чутливим до настання кризової ситуації у банківській сфері, оскільки у період кульмінації фінансової кризи ставка МБК перевищує процентну ставку за кредитами, що призводить до збитковості кредитної діяльності;

кредитний ризик: частка недіючих кредитів у кредитному портфелі; співвідношення резервів та кредитного портфеля – ступінь захисту банку від "поганих" кредитів; співвідношення кредитів в іноземній валюті до кредитного портфеля;

ресурсне покриття: відношення недіючих кредитів до загальної суми резервів – характеризує ступінь покриття "недіючих" кредитів сумою резервів банку; співвідношення недіючих кредитів та капіталу банку – ступінь покриття недіючих кредитів капіталом; співвідношення кредитів та депозитів – ступінь покриття наявних кредитів депозитами; співвідношення кредитного портфеля та капіталу – ступінь покриття кредитів капіталом).

Таким чином, кредитну стресостійкість банківської системи України пропонується оцінювати за допомогою 13 показників, які дають змогу оцінити рівень ризику, прибутковості, ступінь ресурсного покриття, масштаби кредитної діяльності. В основу запропонованої методики покладено гіпотезу, що усі показники, які входять до розрахунку ІКСБС, однаково впливають на нього.

Обрані показники представлені в різних одиницях вимірювання, що обумовило необхідність їх нормалізації, яка проводилася за методом мінімаксної нормалізації діапазону за формулою:

$$X^i = \frac{x_i - x_{min}}{x_{max} - x_{min}},$$

де X^i – нормалізований показник;

x_i – значення кожного показника за певний період;

x_{max} – максимальне значення показника у варіативному ряді;

x_{min} – мінімальне значення показника у варіативному ряді.

Відповідно до цього методу ІКСБС може набувати значень у діапазоні від 0 до 1. Більше значення ІКСБС відповідає вищій захищеності банківської системи від настання кредитного стресу. Для оцінювання обрано часовий ряд з I кварталу 2005 р. до III кварталу 2018 р., до якого увійшли всі кризові періоди економіки України. Розрахунок ІКСБС України представлено в *таблиці*, динаміку проілюстровано на *рисунку*.

Дані *рисунку* свідчать про хвилеподібну тенденцію зміни ІКСБС. Значне зниження ІКСБС України мало місце у I кв. 2008 р. порівняно з IV кв. 2007 р., коли весь світ був на порозі світової фінансової кризи. Лише за цей період ІКСБС зменшився з 0.426 до 0.258, тобто в 1.7 раза. Негативна динаміка спостерігалася в період I кв. 2009 р. – I кв. 2010 р., упродовж якого середнє значення ІКСБС становило 0.256. Така ситуація виникла внаслідок різкого падіння обсягів експорту, недоступності зовнішніх ринків капіталу для українських компаній та падіння курсу гривні до долара США, які стали причиною зниження кредитоспроможності позичальників, а відтак, зростання заборгованості клієнтів перед банками за отриманими кредитами. Починаючи з II кв. 2010 р., ситуація в Україні поступово почала нормалізуватися після стабілізації та відновлення світових фінансових і товарних ринків. Однак макроекономічна ситуація в Україні різко погіршилася внаслідок анексії Криму та військових дій на сході України, які спричинили нову хвилю глибокої фінансової кризи.

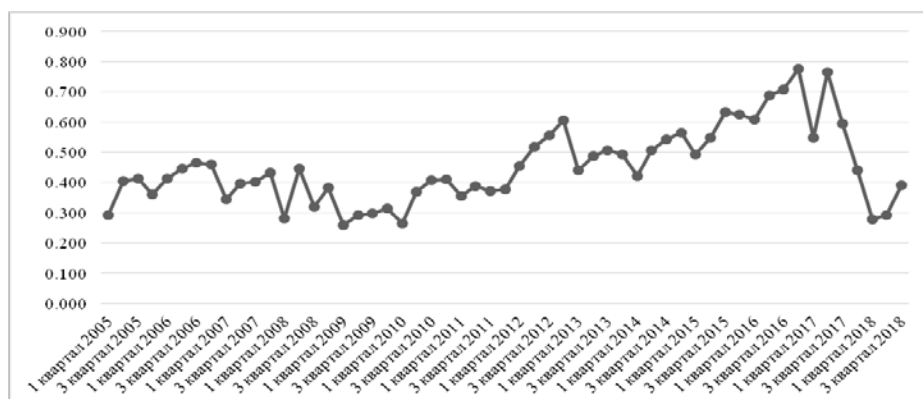
Розрахунок інтегрального індексу кредитної стресостійкості банківської системи України

Період	Частка кредитного портфеля у валюті балансу	Частка кредитного портфеля ВВП в обсягу ВВП	Обсяг реальних кредитів в дол. США	Серед між банківських депозитів та депозитів	Серед між банківських депозитів та депозитів	Серед між банківських депозитів та депозитів	Співвідношення чистого процентного прибутку до обсягу кредиту	Співвідношення резервів до кредиту	Частка нецільових кредитів у загальному обсягу кредитів (по НБУ)	Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсягу кредитів	Співвідношення нецільових кредитів до капіталу	Співвідношення нецільових кредитів до резервів	Співвідношення кредитів до депозитів	Співвідношення кредитів та капіталу	ІКСБС України
1 квартал 2005	0.344	0.864	1.000	0.062	0.026	0.031	0.026	0.026	0.972	0.530	0.986	0.775	0.704	0.742	0.285
2 квартал 2005	0.302	0.864	0.967	0.157	0.182	0.219	0.019	0.019	0.978	0.548	0.987	0.774	0.718	0.686	0.396
3 квартал 2005	0.000	0.839	0.882	0.356	0.304	0.335	0.007	0.007	0.988	0.299	0.986	0.781	0.588	0.499	0.390
4 квартал 2005	0.069	0.830	0.858	0.322	0.194	0.527	0.007	0.007	0.992	0.286	0.990	0.836	0.614	0.504	0.341
1 квартал 2006	0.469	0.792	0.889	0.477	0.266	0.048	0.018	0.018	0.982	0.460	0.990	0.821	0.768	0.701	0.402
2 квартал 2006	0.420	0.822	0.858	0.278	0.304	0.303	0.015	0.015	0.983	0.447	0.990	0.790	0.728	0.680	0.433
3 квартал 2006	0.385	0.842	0.807	0.598	0.270	0.526	0.012	0.012	0.987	0.198	0.991	0.820	0.694	0.636	0.433
4 квартал 2006	0.334	0.799	0.740	0.529	0.262	0.717	0.008	0.008	0.992	0.139	0.994	0.890	0.658	0.608	0.417
1 квартал 2007	0.348	0.663	0.660	0.503	0.224	0.037	0.008	0.008	0.993	0.171	0.997	0.868	0.616	0.678	0.317
2 квартал 2007	0.348	0.701	0.598	0.598	0.251	0.270	0.007	0.007	0.989	0.105	0.993	0.806	0.598	0.649	0.355
3 квартал 2007	0.351	0.715	0.501	0.633	0.258	0.464	0.007	0.007	0.992	0.000	0.994	0.829	0.563	0.614	0.402
4 квартал 2007	0.336	0.675	0.383	0.728	0.353	0.643	0.005	0.005	0.999	0.669	0.999	0.931	0.554	0.601	0.426
1 квартал 2008	0.357	0.514	0.250	0.469	0.791	0.033	0.001	0.001	1.000	0.167	1.000	0.897	0.528	0.623	0.258
2 квартал 2008	0.285	0.573	0.083	0.434	0.281	0.258	0.000	0.000	0.998	0.222	0.998	0.851	0.509	0.623	0.414
3 квартал 2008	0.293	0.624	0.000	0.434	0.414	0.489	0.001	0.001	0.989	0.157	0.991	0.708	0.513	0.616	0.290
4 квартал 2008	0.277	0.486	0.374	0.348	1.000	0.724	0.003	0.003	0.974	0.573	0.981	0.500	0.491	0.622	0.376
1 квартал 2009	0.178	0.000	0.124	0.270	0.239	0.068	0.020	0.020	0.963	0.084	0.972	0.613	0.311	0.618	0.226
2 квартал 2009	0.078	0.146	0.121	0.685	0.171	0.319	0.051	0.051	0.932	0.076	0.948	0.619	0.000	0.607	0.252
3 квартал 2009	0.072	0.302	0.175	0.988	0.274	0.585	0.074	0.074	0.897	0.138	0.918	0.545	0.025	0.578	0.270
4 квартал 2009	0.093	0.321	0.154	0.867	0.213	0.809	0.097	0.097	0.863	0.151	0.896	0.498	0.038	0.603	0.287
1 квартал 2010	0.112	0.177	0.177	0.997	0.243	0.027	0.124	0.124	0.854	0.193	0.895	0.599	0.074	0.642	0.246
2 квартал 2010	0.128	0.338	0.182	0.988	0.262	0.254	0.138	0.138	0.838	0.220	0.891	0.595	0.197	0.688	0.344
3 квартал 2010	0.152	0.468	0.184	0.815	0.204	0.539	0.155	0.155	0.816	0.248	0.877	0.578	0.293	0.692	0.383
4 квартал 2010	0.156	0.458	0.156	0.581	0.148	0.780	0.167	0.167	0.827	0.307	0.886	0.665	0.390	0.699	0.392
1 квартал 2011	0.240	0.292	0.122	0.859	0.326	0.044	0.173	0.173	0.831	0.331	0.890	0.699	0.358	0.707	0.339
2 квартал 2011	0.235	0.423	0.094	0.563	0.207	0.263	0.176	0.176	0.835	0.362	0.897	0.723	0.385	0.734	0.374

Закінчення таблиці

Період	Частка кредитного портфеля у валюті баглану	Частка кредитного портфеля в обсязі ВВП	Обсяг реальних кредитів в дол. США	Серед між банківських депозитам	Серед між банківськими депозитами	Серед між банківськими депозитами	Співвідношення чистого процентного прибутку до обсягу кредиту	Співвідношення резервів до кредиту	Частка нецільових кредитів у загальному обсязі кредитів (по НБУ)	Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі кредитів	Співвідношення нецільових кредитів до капіталу	Співвідношення нецільових кредитів до резервів	Співвідношення кредитів до депозитів	Співвідношення кредитів та капіталу	ІКСРС України
3 квартал 2011	0.196	0.524	0.057	0.318	0.156	0.488	0.173	0.849	0.425	0.906	0.762	0.367	0.730	0.359	
4 квартал 2011	0.240	0.515	0.062	0.147	0.202	0.728	0.163	0.856	0.471	0.913	0.758	0.403	0.748	0.368	
1 квартал 2012	0.568	0.500	0.264	0.588	0.295	0.503	0.201	0.818	0.508	0.917	0.736	0.701	0.893	0.442	
2 квартал 2012	0.581	0.603	0.255	0.256	0.000	0.313	0.190	0.831	0.545	0.924	0.749	0.722	0.893	0.505	
3 квартал 2012	0.579	0.659	0.242	0.370	0.461	0.593	0.185	0.833	0.558	0.925	0.743	0.740	0.892	0.544	
4 квартал 2012	0.575	0.641	0.230	0.807	0.497	0.833	0.173	0.844	0.562	0.931	0.743	0.755	0.900	0.592	
1 квартал 2013	0.570	0.488	0.212	1.000	0.390	0.025	0.166	0.838	0.560	0.929	0.700	0.664	0.902	0.431	
2 квартал 2013	0.605	0.581	0.196	0.780	0.152	0.276	0.162	0.841	0.563	0.930	0.700	0.681	0.899	0.478	
3 квартал 2013	0.594	0.626	0.155	0.812	0.221	0.505	0.150	0.852	0.267	0.933	0.698	0.683	0.886	0.479	
4 квартал 2013	0.554	0.603	0.083	0.659	0.170	0.703	0.130	0.909	0.626	0.962	0.870	0.662	0.891	0.484	
1 квартал 2014	0.463	0.352	0.308	0.688	0.460	0.039	0.134	0.850	0.430	0.918	0.626	0.602	0.803	0.407	
2 квартал 2014	0.480	0.512	0.385	0.844	0.385	0.278	0.133	0.837	0.398	0.911	0.571	0.592	0.800	0.490	
3 квартал 2014	0.494	0.605	0.462	0.764	0.310	0.513	0.157	0.825	0.376	0.896	0.619	0.607	0.759	0.521	
4 квартал 2014	0.473	0.603	0.584	0.605	0.369	0.718	0.203	0.789	0.334	0.852	0.655	0.612	0.660	0.539	
1 квартал 2015	0.497	0.436	0.756	0.131	0.572	0.000	0.319	0.723	0.128	0.621	0.752	0.645	0.000	0.437	
2 квартал 2015	0.548	0.653	0.768	0.371	0.778	0.309	0.337	0.709	0.205	0.707	0.754	0.685	0.358	0.510	
3 квартал 2015	0.585	0.786	0.800	0.487	0.856	0.587	0.351	0.675	0.240	0.754	0.711	0.705	0.606	0.595	
4 квартал 2015	0.674	0.830	0.869	0.342	0.669	0.662	0.454	0.655	0.199	0.685	0.823	0.786	0.447	0.581	
1 квартал 2016	0.700	0.707	0.890	0.330	0.588	0.715	0.464	0.486	0.180	0.670	0.580	0.802	0.725	0.562	
2 квартал 2016	0.761	0.814	0.899	0.842	0.929	0.316	0.478	0.570	0.241	0.763	0.723	0.848	0.818	0.647	
3 квартал 2016	0.745	0.884	0.904	0.666	0.786	0.562	0.492	0.557	0.313	0.764	0.724	0.850	0.836	0.674	
4 квартал 2016	0.943	0.962	0.967	0.415	0.596	1.000	0.902	0.538	0.301	0.755	1.000	0.961	0.839	0.738	
1 квартал 2017	0.989	0.921	0.981	0.656	0.603	0.119	0.955	0.046	0.363	0.589	0.645	0.983	0.953	0.527	
2 квартал 2017	1.000	0.960	0.980	0.647	0.634	0.493	1.000	0.000	0.380	0.554	0.643	1.000	0.937	0.733	
3 квартал 2017	0.990	1.000	0.974	0.531	0.556	0.820	0.943	0.023	0.236	0.622	0.618	0.988	1.000	0.594	
4 квартал 2017	0.653	0.829	0.771	0.250	0.491	0.506	0.488	0.056	0.917	0.230	0.000	0.642	0.542	0.440	
1 квартал 2018	0.628	0.719	0.734	0.240	0.513	0.013	0.518	0.058	0.968	0.176	0.077	0.616	0.479	0.279	
2 квартал 2018	0.641	0.785	0.737	0.167	0.599	0.213	0.529	0.036	1.000	0.043	0.073	0.638	0.354	0.291	
3 квартал 2018	0.603	0.764	0.733	0.000	0.525	0.395	0.523	0.061	0.989	0.000	0.091	0.606	0.277	0.392	

Динаміка інтегрального індексу кредитної стресостійкості банківської системи України протягом I кв. 2005 – III кв. 2018 рр. [17]

Попри деструктивні явища у цей період ШКСБС досягав високого значення, сягнувши максимального рівня у II кв. 2017 р. – 0.733. Це пояснюється тим, що банки неправильно відображували дані стосовно недіючих кредитів та сформованих резервів на покриття втрат за кредитним ризиком. Так, у 2016 р., за даними МВФ, частка недіючих кредитів у кредитних портфелях банків України становила 30.5 %, а за даними НБУ – 27.6 %.

У процесі апробації методики були прийняті дані НБУ, оскільки на сайті МВФ у щоквартальному зрізі відсутня інформація щодо частки недіючих кредитів у кредитних портфелях банків України.

Різке зменшення індексу відбулося у кінці 2017 р., що насамперед пов'язано з очищенням вітчизняної банківської системи від неплатоспроможних банків із "токсичними" кредитними портфелями, проведенням стрес-тестування кредитних ризиків банків України та оприлюдненням його основних результатів, введенням нових підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників та формування резервів на покриття потенційних втрат за кредитним ризиком. Внаслідок цих заходів, за підсумками 2017 р., частка недіючих кредитів, за даними НБУ та МВФ, не відрізняється і збільшилася до 54.5%. Це дає змогу зробити висновок, що саме з цього періоду можна більш об'єктивно оцінити рівень КСБС України.

З метою зміцнення кредитної стресостійкості банківської системи України прийнято ряд документів і конкретних заходів, серед яких найбільш важливими є [20–28]:

- впровадження у банківську практику Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління НБУ від 30.06.2016 № 351, яким передбачена зміна підходу до класифікації кредитів та формування резервів на покриття можливих втрат унаслідок настання кредитного ризику банку;

• перехід до МСФЗ № 9 "Фінансові інструменти", відповідно до якого банки формують резерви не за фактично понесеними втратами, а за очікуваними;

• введення з 1 вересня 2018 р. Кредитного реєстру, з якого банки можуть отримувати інформацію, зокрема про клас боржників, умови кредитних договорів та виконання прийнятими ними зобов'язань тощо, що надасть можливість знизити рівень кредитного ризику;

• проведення стрес-тестування кредитного ризику, за результатами якого банки здійснили докапіталізацію, що сприятиме у разі його настання вищому ступеню їх захищеності капіталом;

• затвердження нового Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах", затвердженого постановою НБУ № 64 від 11.06.2018, згідно з яким посилюються вимоги до системи управління ризиками в банках (включаючи кредитний), суттєво змінюється організаційне, методичне та інформаційне його супроводження;

• прийняття Закону України № 2478-VIII від 03.07.2018 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення кредитування", відповідно до якого банки отримали юридичну захищеність своїх прав, що сприятиме розширенню масштабів кредитування та зниженню вартості кредиту;

• схвалення Верховною Радою Кодексу України з процедур банкрутства, мета якого полягає в мінімізації можливості фіктивного банкрутства, що призведе до зниження кредитного ризику банків;

• створення при НБУ Комітету з врегулювання недіючих кредитів державних банків, що сприятиме зниженню частки недіючих кредитів у їх кредитному портфелі.

Згідно зі Стратегією НБУ на 2019 р. заплановано дії, які мають позитивно вплинути на КСБС України. Зокрема, йдеться про запровадження вимог щодо організації процесу управління непрацюючими кредитами відповідно до рекомендацій ЄЦБ: законодавче урегулювання питань розвитку вторинного ринку проблемної заборгованості, посилення прав кредиторів та інвесторів на ринку первинної нерухомості; отримання банками доступу до державних реєстрів щодо даних клієнтів; поширення звернень банків до позасудових механізмів урегулювання проблемної заборгованості, зокрема в результаті використання банками механізму фінансової реструктуризації. Від впровадження зазначених заходів очікується отримати такі ефекти: стає зниження портфеля проблемної заборгованості банків (зокрема, в результаті розвитку вторинного ринку проблемної заборгованості); узгодження темпів зростання портфеля кредитів банків та номінального ВВП; зростання частки довгострокових кредитів, наданих юридичним та фізичним особам; зниження кредитних ризиків [23].

З метою зміцнення кредитної стресостійкості банків України пропонуємо на рівні окремих банків: встановити більш жорсткі ліміти кредитного ризику, особливо при наданні кредитів пов'язаним особам;

чітко сформулювати критерії відбору клієнтів для кредитування за їх типами (зокрема, корпоративних – за галузями); змінити порядок прийняття кредитного рішення, посиливши роль кредитного ризик-менеджера, якому надається право "вето" на рішення Правління чи профільного комітету у разі підвищення рівня кредитного ризику, який може призвести до зростання "апетиту" банку до ризику; розробити методику ідентифікації та управління не тільки існуючими, але й потенційно можливими проблемними кредитами, що дозволить своєчасно виявляти їх та оперативно вживати відповідні заходи реагування; удосконалити методику стрес-тестування кредитного ризику банків завдяки розширенню спектру показників, зокрема глобального характеру, які гіпотетично можуть впливати на банки України.

На рівні НБУ зміцненню кредитної стресостійкості банківської системи України сприятимуть такі пропозиції: підвищити рівень транспарентності результатів стрес-тестування кредитного ризику банків завдяки введенню спеціальної примітки до їх публічної фінансової звітності; налагодити постійний моніторинг ШКСБС і у разі його суттєвого зростання (для цього слід визначити поріг суттєвості) здійснювати уточнення нормативів кредитного ризику для банків, норм обов'язкового резервування коштів на коррахунку в центральному банку, а також кількісного значення контрциклічного буфера капіталу.

Висновки. В основу запропонованої методики покладено розрахунок інтегрального індексу кредитної стресостійкості банківської системи на основі чотирьох груп показників, що характеризують масштаби кредитної діяльності, її ризиковість, прибутковість, ступінь ресурсного покриття. При цьому висунуто гіпотезу, що всі показники, що входять до розрахунку інтегрального індексу кредитної стресостійкості банківської системи (ШКСБС), мають на нього однаковий вплив. У процесі розрахунку ШКСБС використано метод мінімаксної нормалізації, відповідно до якого цей індекс може набувати значень у діапазоні від 0 до 1. Більше значення ШКСБС відповідає вищій захищеності банківської системи від настання кредитного стресу. Протягом досліджуваного періоду ШКСБС не завжди реально відображував кредитну стресостійкість банківської системи України через недосконалість методології оцінювання кредитного ризику та приховування його реального рівня в банках України.

Можна припустити, що з 2018 р. ШКСБС України більш об'єктивно відображує кредитну стресостійкість, що насамперед пов'язано з проведенням стрес-тестування кредитних ризиків банків України та оприлюдненням його основних результатів, уведенням нових підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників та формуванням резервів на покриття потенційних втрат за кредитним ризиком, а також підвищенням рівня транспарентності банківської діяльності. Зміцненню кредитної стресостійкості банківської системи України сприятимуть прийняті та заплановані до впровадження в 2019 р. заходи НБУ. Доречним є також налагодження постійного моніторингу ШКСБС

з боку регулятора. У разі його суттєвого зростання (для цього слід визначити поріг суттєвості) пропонуємо здійснювати уточнення нормативів кредитного ризику, норм обов'язкового резервування коштів на коррахунку банків у НБУ, а також кількісного значення контрциклічного буфера капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Довгань Ж. Особливості управління кредитною діяльністю банківських установ у сучасних умовах. *Світ фінансів*. 2015. № 4. С. 43-55.
2. Бикова О. В., Марченко О. В. Оцінка ефективності кредитної політики банку. *Молодий вчений*. 2017. № 3. С. 586-589.
3. Коваленко В. В. Діагностика кредитного ризику та його вплив на кредитну активність банків України. *Фінанси України*. 2016. № 2. С. 83-98.
4. Примостка Л. О. Управління кредитним ризиком банків в умовах економічних дисбалансів. *Фінанси, облік і аудит*. 2017. № 2. С. 150-163.
5. Радова Н. В., Гаркуша Ю. О. Методи та інструменти управління кредитним ризиком у банках. *Збірник наукових праць "Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики"*. 2018. № 26. С. 64-71.
6. Толпежнікова Т. Г. Концепція організації та оцінки кредитної діяльності банків України в умовах глобалізації. *Вісник Приазовського національного технічного університету*. 2014. № 28. С. 248-253.
7. Долінський Л. Б., Першин Д. О. Оцінювання фінансової стійкості банківських установ в аспекті надійності депозитних вкладів. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2015. № 5. С. 233-239.
8. Вольська С. П. Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. №10. С. 178-181.
9. Лінтур І. В. Оцінка фінансової стійкості банківської системи на основі індикаторів та економічних нормативів НБУ. *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С. 779-785.
10. Джагитян Э. П. Макропруденциальное регулирование банковской системы как фактор финансовой стабильности: монография. М.: Юрайт, 2019. 215 с.
11. Schinasi, G. Defining Financial Stability. IMF Working Paper No. WP/04/187. October 2004. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04187.pdf>.
12. Van den End J. W. Indicator and boundaries of financial stability. Netherlands Central Bank, Research Department. DNB Working Papers 097. 2006. URL: https://www.dnb.nl/binaries/Working%20Paper%2097_tcm46-146754.pdf.
13. Corbo V. Financial stability in a crisis: What is the role of the central bank? BIS Working Paper no 51f. URL: <http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap51f.pdf>.
14. National Financial Conditions Index. URL: <https://www.chicagofed.org/publications/nfci/index>.
15. Kansas City Financial Stress Index. URL: <https://www.kansascityfed.org/research/indicatorsdata/kcfsi>.
16. Financial Stress Index. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/html/index.en.html>.
17. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>.
18. Водопьянова Н.Е. Психодиагностика стресса. СПб.: Питер, 2009. 329 с.
19. Хоружий Д. Г. Кризогенність та стресостійкість банківських систем. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2018. № 2. С. 80-87.

20. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: затверджено постановою Правління Національного банку України від 11.06.2018 № 64. URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=71600453>.
21. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: затверджено постановою Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.
22. Лист Національного банку України від 15.07.2016 № 60-0005/59146 "Про запровадження МСФЗ 9". URL: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-ezhednevnyj-buhgalterskij-obzor-39-o-vvedenii-msfo-9>.
23. Стратегія Національного банку України. Програма дій 2019. Офіційний сайт НБУ. 2018. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=86050888>.
24. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення та ведення Кредитного реєстру Національного банку України. URL: Закон України №2277-VIII від 06.02.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2277-19>.
25. Звіт про фінансову стабільність. НБУ. 2018. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83816603>.
26. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення кредитування" від 03.07.2018 № 2478-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2478-19>.
27. Кодекс України з процедури банкрутства. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DH67W00A.html.
28. Відбулось перше засідання Комітету з врегулювання недіючих кредитів державних банків. 2018. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=80189473&cat_id=85515316.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2019.

Shulga N., Driuk A. Credit stress resistance of the banking system of Ukraine.

Background. As a result of the global financial crisis, it was necessary to introduce new approaches, mechanisms and analytical tools to ensure both balanced economic development and financial stability in the country. In the context of the above, it is important to assess not only the overall stress resistance of the banking system (BS), but also its main component - credit stressresistance (CR), as well as the search for ways to strengthen it.

The ***aim*** of the study is to reveal the theoretical and methodological provisions for assessing the credit stress of the banking system and determine the directions of its strengthening.

Materials and methods. The theoretical and methodological basis of the research is the scientific work of foreign and domestic scientists devoted to assessing the stress resistance of the banking system and the lending activity of banks. In the course of the research a set of scientific approaches and methods was used: analysis, synthesis, comparative, minimax normalization.

Results. Credit stress resistance of the banking system is considered as the ability of the banking system to adapt to external challenges in a timely manner and to withstand credit shocks, while not violating the credit function; achievement of the coordination of the volume of lending to households and the real sector of the economy with the rates of economic growth of the country; ensuring the acceptable level of credit risk, acceptable profitability and sufficient coverage of credit activities.

Conclusion. The main criteria for assessing the credit stress stability of the banking system (SSBS) are as follows: scale of credit activity, riskiness, profitability, degree of resource coverage, within which 13 indicators are determined. A hypothesis is made that

all the indicators included in the calculation of the integral index of SSBS have the same effect on it and can acquire values in the range from 0 to 1. The greater value of this index corresponds to the higher security of the banking system from the onset of credit stress. During the investigated period, the value of the integral index did not always reflect the credit stressability of the banking system of Ukraine, which is due to the imperfection of the methodology of credit risk assessment and concealment of its real level in Ukrainian banks.

Keywords: credit stress resistance, integral index of credit stress resistance, method of minimax normalization.

REFERENCES

1. Dovgan', Zh. (2015). Osoblyvosti upravlinnja kredytnoju dijaj'nistju bankivs'kyh ustanov u uchasnyh umovah [Features of management of credit activity of banking institutions in modern conditions]. *Svit finansiv – The world of finance*, 4, 43-55 [in Ukrainian].
2. Bykova, O. V., & Marchenko, O. V. (2017). Ocinka efektyvnosti kredytnoi' polityky banku [An assessment of the effectiveness of the bank's credit policy]. *Molodyj vchenyj – Young scientist*, 3, 586-589 [in Ukrainian].
3. Kovalenko, V. V. (2016). Diagnostyka kredytnogo ryzyku ta jogo vplyv na kredytnu aktyvnist' bankiv Ukraini'ny [Diagnostics of credit risk and its influence on lending activity of banks of Ukraine]. *Finansy Ukraini'ny – Finance of Ukraine*, 2, 83-98 [in Ukrainian].
4. Prymostka, L. O. (2017). Upravlinnja kredytnym ryzykom bankiv v umovah ekonomichnyh dysbalansiv [Managing the credit risk of banks in the context of economic imbalances]. *Finansy, oblik i audyt – Finance, accounting and auditing*, 2, 150-163 [in Ukrainian].
5. Radova, N. V., & Garkusha, Ju. O. (2018). Metody ta instrumenty upravlinnja kredytnym ryzykom u bankah [Methods and tools for managing credit risk in banks]. *Zbirnyk naukovykh prac' "Finansovo-kredytna dijaj'nist': problemy teorii' ta praktyky" – Collection of scientific works "Financial and credit activity: problems of theory and practice"*, 26, 64-71 [in Ukrainian].
6. Tolpezhnikova, T. G. (2014). Koncepcija organizacii' ta ocinky kredytnoi' dijaj'nosti bankiv Ukraini'ny v umovah globalizacii' [Concept of organization and evaluation of credit activity of Ukrainian banks in the conditions of globalization]. *Visnyk Pryazovs'kogo nacional'nogo tehnicnogo universytetu – Bulletin of the Pryazovskyi National Technical University*, 28, 248-253 [in Ukrainian].
7. Dolins'kyj, L. B., & Pjershyn, D. O. (2015). Ocinjuvannja finansovoi' stijkosti bankivs'kyh ustanov v aspekti nadijnosti depozytnykh vkladiv [Estimation of financial stability of banking institutions in terms of reliability of deposits]. *BIZNESINFORM – BUSINESSINFORM*, 5, 233-239 [in Ukrainian].
8. Vol's'ka, S. P. (2015). Porivnjaj'na harakterystyka metodiv ocinjjuvannja finansovoi' stijkosti banku [Comparative characteristics of methods for assessing financial stability of the bank]. *Naukovyj visnyk Hersons'kogo derzhavnogo universytetu – Scientific Herald of Kherson State University*, 10, 178-181 [in Ukrainian].
9. Lintur, I. V. (2016). Ocinka finansovoi' stijkosti bankivs'koi' systemy na osnovi indykatoriv ta ekonomichnyh normatyviv NBU [Estimation of financial stability of the banking system on the basis of indicators and economic norms of the NBU]. *Ekonomika i suspil'stvo – Economics and Society*, 7, 779-785 [in Ukrainian].
10. Dzhagitjan, Je. P. (2019). *Makroprudencijal'noe regulirovanie bankovskoj sistemy kak faktor finansovoj stabil'nosti* [Macro prudential regulation of the banking system as a factor of financial stability]. Moscow: Jurajt [in Russian].
11. Schinasi, G. Defining Financial Stability. *IMF Working Paper* No. WP/04/187. October 2004. Retrieved from <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04187.pdf> [in English].
12. Van den End J. W. Indicator and boundaries of financial stability. Netherlands Central Bank, Research Department. DNB Working Papers 097. 2006. Retrieved from https://www.dnb.nl/binaries/Working%20Paper%2097_tcm46-146754.pdf [in English].

13. Corbo, V. Financial stability in a crisis: What is the role of the central bank? *BIS Working Paper no 51f*. Retrieved from <http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap51f.pdf> [in English].
14. National Financial Conditions Index. Retrieved from <https://www.chicagofed.org/publications/nfci/index> [in English].
15. Kansas City Financial Stress Index. Retrieved from <https://www.kansascityfed.org/research/indicatorsdata/kcfsi> [in English].
16. Financial Stress Index. Retrieved from <https://www.ecb.europa.eu/pub/html/index.en.html> [in English].
17. Oficijnyj sajt Nacional'nogo banku Ukrai'ny [Official site of the National Bank of Ukraine]. Retrieved from <https://bank.gov.ua> [in Ukrainian].
18. Vodop'janova, N.E. (2009). *Psihodiagnostika stressa [Psychodiagnosis of stress]*. SPb.: Piter [in Russian].
19. Horuzhij, D. G. (2018). Kryzogenist' ta stresostijkist' bankivs'kyh system [Crisogenicity and stress resistance of banking systems]. *Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo tovgovel'no-ekonomichnogo universytetu – Herald of the Kyiv National University of Trade and Economics*, 2, 80-87 [in Ukrainian].
20. Polozhennja pro organizaciju systemy upravlinnja ryzykamy v bankah Ukrai'ny ta bankivs'kyh grupah [Regulation on the organization of risk management system in banks of Ukraine and banking groups]: *zatverdzheno postanovuju Pravlinnja Nacional'nogo banku Ukrai'ny vid 11.06.2018 № 64 – approved by the Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine dated June 11, 2018, No. 64*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/document/download?docId=71600453> [in Ukrainian].
21. Polozhennja pro vyznachennja bankamy Ukrai'ny rozmiru kredytnogo ryzyku za aktyvnymy bankivs'kymy operacijamy vid 30.06.2016 № 351 [Regulation on the determination of the amount of credit risk under active banking operations by banks of Ukraine dated June 30, 2016 No. 351]. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12> [in Ukrainian].
22. Lyst Nacional'nogo banku Ukrai'ny vid 15.07.2016 № 60-0005/59146 "Pro zaprovadzhennja MSFZ 9" [Letter of the National Bank of Ukraine dated July 15, 2016 No. 60-0005 / 59146 "On the Introduction of IFRS 9"]. Retrieved from <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-ezhednevnyj-buxgalterskij-obzor-39-o-vvedenii-msfo-9> [in Ukrainian].
23. Strategija Nacional'nogo banku Ukrai'ny. Programa dij 2019 [Strategy of the National Bank of Ukraine. Program of actions 2019]. Oficijnyj sajt NBU [Official site of NBU] (2018). *bank.gov.ua*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=86050888> [in Ukrainian].
24. Zakon Ukrai'ny "Pro vnesennja zmin do dejakyh zakoniv Ukrai'ny shhodo stvorennja ta vedennja Kredytnogo rejestru Nacional'nogo banku Ukrai'ny" [The Law of Ukraine On amendments to some laws of Ukraine on creation and maintenance of the Credit Register of the National Bank of Ukraine] від 06.02.2018 № 2277-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2277-19> [in Ukrainian].
25. Zvit pro finansovu stabil'nist'. NBU. [Financial Stability Report. The NBU]. (2018). Retrieved from <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83816603> [in Ukrainian].
26. Zakon Ukrai'ny "Pro vnesennja zmin do dejakyh zakonodavchych aktiv Ukrai'ny shhodo vidnovlennja kredytuvannja" vid 03.07.2018 № 2478-VIII [Law of Ukraine "On amending to certain legislative acts of Ukraine regarding restoration of lending" від 03.07.2018 № 2478-VIII]. Retrieved from zakon.rada.gov.ua/laws/file/2478-19 [in Ukrainian].
27. Kodeks Ukrai'ny z procedury bankrutstva [Code of Ukraine on Bankruptcy Procedure]. *search.ligazakon.ua*. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/DH67W00A.html [in Ukrainian].
28. Vidbulos' pershe zasidannja Komitetu z vreguljuvannja nedijuchyh kredytiv derzhavnyh bankiv [The first meeting of the Committee for the settlement of non-performing state banks loans was held]. (2018). Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=80189473&cat_id=85515316 [in Ukrainian].